

Gras is goed alternatief voor inrichting teeltvrije zone

Teeltvrije zone moet ook bijdrage leveren aan natuurontwikkeling

De slootkant en perceelrand staan nu nog beperkt in de belangstelling op bloembollenbedrijven. In het kader van het zogenaamde Bollenconvenant (Overeenkomst Uitvoering Milieubeleid Bloembollensector) zijn in 1995 afspraken gemaakt om ongewenste verspreiding van gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen (gangbaar) te reduceren. Vanaf 1997 geldt voor ieder bloembollenperceel een teeltvrije zone van minimaal 1 meter. Binnen deze zone mag niet gespoten of bemest worden. Een overkapte padenspuit van het type Mankar/ Roundup is overigens wel toegelaten in deze zone. Emissie/uitspoeling naar oppervlakte-water wordt met een dergelijke methode minimaal geacht. De breedte van de teeltvrije zone wordt gemeten vanaf de insteek (bovenkant talud) van de sloot en is gekoppeld aan de emissiebeperkende maatregelen die elk bedrijf neemt. De teler moet kiezen uit een van vijf pakketten met maatregelen. De keuze wordt vastgelegd in de WVO-vergunning.

Een grasstrook lijkt het beste alternatief voor de teeltvrije zone in de bloembollenteelt. Deze is eenvoudig in te passen, is niet duur en leidt niet snel tot verspreiding van ziekten, plagen en onkruiden. In opdracht van het Doelgroepoverleg Bloembollensector hebben het Laboratorium voor Bloembollenonderzoek en het Centrum voor Milieukunde van de Rijksuniversiteit van Leiden (CML) een voorlopig advies opgesteld voor inrichting en beheer van de teeltvrije zone van 1,5 m. De grasstrook en nog drie andere alternatieven worden de komende jaren in de praktijk getest op Proefbedrijf De Noord en het Laboratorium voor Bloembollenonderzoek.

Hoe inpassen

Veel telers vragen zich af hoe een teeltvrije zone in de bedrijfsvoering (mechanisatie en kosten) ingepast kan worden. Bovendien is niet altijd duidelijk welk effect de teeltvrije zone heeft op verspreiding van ziekten, plagen en onkruiden. Het is verder onduidelijk hoe groot de extra driftreductie zal zijn bij diverse hoogten van begroeiing van de teeltvrije zone. Milieu-organisaties willen bovendien graag weten hoe deze

maatregel optimaal kan bijdragen aan de natuurontwikkeling. Onbespoten perceelranden bieden immers ruimte voor natuurontwikkeling. Sloten vormen bovendien verbindingzones tussen de natuurgebieden via de landbouwgebieden. In opdracht van het Doelgroepoverleg Bloembollensector is begin 1997 een voorlopig advies opgesteld voor inrichting en beheer van een spuit- en teeltvrije zone van 1,5 m in de bloembollenteelt. Het beschrijft enkele perspectiefrijke varianten voor inrichting en beheer van de teeltvrije zone. Hieronder volgt een samenvatting van de resultaten.

Varianten

Met een aantal deskundigen zijn voorwaarden opgesteld waaraan alternatieven voor de teeltvrije zone moeten voldoen. In de eerste plaats moet de zone eenvoudig in te passen zijn in het bedrijf wat betreft mechanisatie en arbeid. Vanuit de perceelrand mogen zich geen onkruiden, ziekten en plagen verspreiden. In de tweede plaats is gelet op de bijdrage van de zone aan de beperking van de emissie (drift) van gewasbeschermingsmiddelen. Tenslotte moet de zone ook een bijdrage leveren aan natuurontwikkeling. Uitgaande van deze voorwaarden zijn vier alternatieve varianten uitgewerkt:

Een teeltvrije zone in de bloembollenteelt moet ruimte bieden voor natuur. Een grasstrook, eventueel aangevuld met een kruidenrand, voldoet hier het beste aan. (Foto LBO)

1. grasstrook:

1a. lage variant (alleen Roodzwenkgras);

1b. hoge variant (Roodzwenkgras met vroege en hoge grassen zoals Grote Vossestaart);

2. grasstrook met hoge kruidenrand;

3. graanstrook met haver;

4. braakstrook.

Variante 2 verdient enige toelichting. Deze variant zou moeten bestaan uit een grasstrook met een hoge kruidenrand op de kruin van de slootkant ten behoeve van driftreductie. Het is lastig om overblijvende kruiden te vinden die al vroeg in het voorjaar een voldoende dichte strook vormen met bij voorkeur enige hoogte. De kruiden moeten zich bovendien kunnen handhaven op vrij arme zandgrond en tussen gras. Lupine en Gipskruid voldoen op papier redelijk aan deze eisen, maar betere suggesties voor geschikte kruiden zijn welkom bij de auteurs. Tabel 1 laat zien in welke mate elke variant voldoet aan de voorwaarden. Het blijkt dat de grasstrook, met name de lage grasstrook (1a), het beste in de bedrijfsvoering past. Deze strook is onderhoudsarm, eenvoudig te beheren en goedkoop in onderhoud. Ook uit oogpunt van verspreiding van ziekten, plagen en onkruiden is de grasstrook gunstig. Van de grasstroken zijn de hoge en vroege variant (1b) en de variant met de kruidenrand (2) gunstig wat betreft driftreductie en de mogelijkheden voor natuurontwikkeling.

Haver- en de braakvariant

De haver- en de braakvariant scoren op eerder genoemde voorwaarden minder goed dan het gras. Beide lijken slechter in te passen voor bedrijven. Ze vragen meer onderhoud en zijn daardoor duurder. Verder leiden beide tot grotere kans op verspreiding van onkruiden. Vooral in de haver is een effectieve onkruidbestrijding lastig. Bij de braakvariant is overigens geen rekening gehouden met de gangbare mogelijkheden van onkruidbestrijding met de Mankar/Roundup. Ten tijde van het onderzoek was deze niet toegelaten in de teeltvrije zone. Tenslotte zijn de haver- en braakvariant ongunstiger vanwege gevaar voor verstuiwen en instorting van de slootkant. Haver biedt wel een redelijk goede driftreductie. Het onderzoek was gericht op de bollenteelt op zandgronden. De conclusies uit het onderzoek zijn echter in grote lijnen ook geldig voor de spuitvrije zone op zwaardere gronden. De smallere teeltvrije zone (van 1,0 m) is buiten het voorlopige advies gelaten. Een

Tabel 1: Beoordeling van de vier varianten voor de teeltvrije zone

	Variant	Inpasbaar in bedrijf	Kosten-beheer	Ziekten	Drift-reductie	Natuur-aanwinst
1a	Gras-laag	++	++	++	+	+
1b	Gras-hoog	++	++	+	++	++
2	Gras/kruiden	+	++	+	+++	++
3	Haver	-	+	-	++	+
4	Braak	-	-	-	-	-

Toelichting: +++ is zeer goed, ++ is goed, + is redelijk en - is matig

dergelijke teeltvrije zone kan gerealiseerd worden door de (gras-)kruin op de slootkant te verbreden. Dit leidt niet direct tot knelpunten voor het bedrijf. Door stelselmatig het maaisel af te voeren zal een stevige slootkant ontstaan die gedomineerd wordt door grassen (Roodzwenkgras). Na een aantal jaar zal de slootkant dusdanig verschaald zijn, dat met eenmaal per jaar maaien kan worden volstaan. Onderzoek op proefbedrijf De Noord heeft dit uitgewezen.

Vervolgonderzoek

Het advies is opgesteld op basis van literatuur. Een nadere toetsing van de varianten in de praktijk is noodzakelijk. Op dit moment is er nog onvoldoende inzicht in drie aspecten: hoe past zo'n variant in de praktijk, hoeveel draagt elke variant bij aan de beperking van emissie van gewasbeschermingsmiddelen naar de sloten en hoe kan een variant bijdragen aan natuurontwikkeling op de bloembollenbedrijven. Proefbedrijf De Noord en het Laboratorium voor Bloembollenonderzoek gaan de komende drie jaar (1998-2000) de varianten op bedrijfsschaal testen. In dit onderzoek staat de praktische invulling van de teeltvrije zone van 1,5 m vanaf de insteek van de sloot centraal. In praktijk betekent dit dat feitelijk alleen een oplossing gezocht moet worden voor een zone van hooguit 0,75 m. Want de overige 0,75 m wordt gevormd door 0,30 m kruin aan slootkant (nodig in verband met voorkoming instorten slootkant) en 0,45 m wielspoor/ploegveer naast het laatste bed. De varianten worden beoordeeld op arbeidsbehoefte en mechanisatie bij inrichting en beheer. Verder wordt de groei en ontwikkeling (hoogte) van planten in de zone gevolgd. Indien mogelijk worden de varianten ook beoordeeld op driftreductie en natuurwinst. Tenslotte zal de verspreiding van de belangrijkste ziekten, plagen en onkruiden gevolgd worden. Het onderzoek levert praktische adviezen op voor de (gangbare) bollensector.

Conclusie

De teeltvrije zone moet aan een aantal voorwaarden voldoen. In de eerste plaats moet de zone eenvoudig in te passen zijn in het bedrijf wat betreft mechanisatie en arbeid. Ook mag de zone geen nadelige effecten (onkruiden en ziekten en plagen) hebben op de teelt. In de tweede plaats is gelet op de bijdrage van de zone aan de beperking van de (gangbare) emissie (drift) van gewasbeschermingsmiddelen. Tenslotte moet de zone ook een bijdrage leveren aan natuurontwikkeling. Een grasstrook, eventueel aangevuld met een kruidenrand, voldoet het beste aan deze voorwaarden. Deze grasstrook en nog drie andere alternatieven worden de komende jaren getest op Proefbedrijf De Noord en het Laboratorium voor Bloembollenonderzoek.

Het rapport 'Voorlopig advies voor inrichting en beheer van de spuit- en teeltvrije zone in de bloembollenteelt' is te verkrijgen door f17,50 over te maken op postgiro 33.67.73 t.n.v. het Laboratorium voor Bloembollenonderzoek te Lisse, onder vermelding van 'rapport 112'.